

Sändlista

Fastställelse av skötselplan för Bröda naturreservat, Halmstads kommun

---

Bröda naturreservat avsattes genom Länsstyrelsens beslut den 20 juni 1974. En skötselplan fastställdes den 11 januari 1985.

En ny skötselplan har upprättats av Halmstads kommun med komplettering inkommen till Länsstyrelsen den 16 juni 1997.

Länsstyrelsen fastställer härmed jämlikt bestämmelserna i 9 § naturvårdsförordningen (SFS 1976:484) bifogad skötselplan för Bröda naturreservat med ovan nämnd komplettering. Tidigare fastställd skötselplan av den 11 januari 1985 upphör härmed att gälla.

I handläggningen av detta ärende har deltagit rättschef Per Widell, beslutande och naturvårdsintendent Björn Ströberg, föredragande.

Per Widell

Björn Ströberg

Sändlista

Halmstads kommun, Stadsbyggnadskontoret

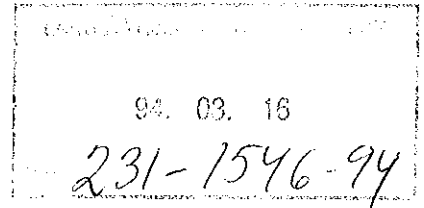
Halmstads kommun, Tekniska kontoret

Naturvårdsverket

~~Dossier~~

Miljövårdsenheten

PMA

REVIDERAD SKÖTSELPLAN FÖR BRÖDA NATURRESERVAT

Halmstads kommun

Hallands län

Naturvårdsförvaltare: Halmstads kommun

Fastställd:

Upprättad 1993 av Hans Bjuringer

FÖRORD

Detta förslag till reviderad skötselplan för Bröda naturreservat är framtaget under en fyramånaders ALU (arbetslivsutveckling)-anställning på stadsbyggnadskontoret, Halmstads kommun. Arbetet har skett i nära samarbete med miljövårdsplanerare Christer Johansson.

Under arbetets gång har kontakter knutits med ett ganska stort antal privatpersoner och myndigheter, vilka bidragit med många värdefulla synpunkter.

Jag vill härmed tacka:

Personalen på stadsbyggnadskontoret	
Miljövårdsenheten	Länsstyrelsen
Stefan Andersson	Skogsvårdsstyrelsen
Lennart Jönsson	Skogssällskapet
Leif-Agne Larsson	Djurägare
Eva Castell	Djurägare
Kjell Georgsson	Hallands flora
Georg Bellviken	Parkförvaltningen
Kenneth Sunesson	Parkförvaltningen
Marianne Gustavsson	Lantmäteriet
Axel Johnsson	Lantbrukare i Bröda
Ingvar Nilsson	F d naturvårdskonsulent

Tack även till alla andra som kommit med synpunkter på arbetet, vilket skett i en mycket positiv anda.

Hans Bjuringer

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Disposition och skötsel av mark och vatten
  - 1.1 Övergripande mål
  - 1.2 Generella riktlinjer och åtgärder
    - 1.2.1 Hävd av ängsmark
    - 1.2.2 Hävd av betesmark
    - 1.2.3 Hamling av lövträd
    - 1.2.4 Hägnadsanordningar, stenmurar
    - 1.2.5 Hävd av skogsmark
    - 1.2.6 Faunavård och jakt
    - 1.2.7 Fiske
    - 1.2.8 Betesdjur
  - 1.3 Behandling av skötselområden
2. Anordningar för rekreation och friluftsliv
  - 2.1 Övergripande mål
  - 2.2 Riktlinjer och åtgärder
    - 2.2.1 Tillgänglighet - kommunikationer
    - 2.2.2 Friluftsanordningar
    - 2.2.3 Renhållning
    - 2.2.4 Information
    - 2.2.5 Utmärkning av naturreservatets gräns
3. Tillsyn
4. Dokumentation
5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen
  - 5.1 Ekonomisk utredning
  - 5.2 Finansiering av naturvårdsförvaltningen
6. Bilagor

1. Disposition och skötsel av mark och vatten

1.1 Övergripande mål

Vården av reservatet skall syfta till att bevara det gamla odlingslandskapet på en delvis typisk inägomark och att den övriga marken får utvecklas till naturlövskog med visst inslag av tall och med allt större biologisk mångfald.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Hävd av ängsmark (delområde 1b)

Ängsmarken skall hävdas på traditionsbundet vis genom årlig vårstädning dvs löv och kvistar samlas ihop och brännes på plats. Kring slutet av juli/början av augusti sker en årlig slåtter med lie och höet bortforslas sedan det torkat. När höet är bärgat skall efterbete ske. Vid behov skall röjning, stamkvistning av större träd och nedkapning av hassel ske. Gödsling får ej ske.

1.2.2 Hävd av betesmark (skötselområde 1a, c, 3, 6)

Naturbetesmarker som genom långvarig hävd varit busk- och trädfräa skall även framledes bibehållas i detta skick. Trädbevuxna delar skall hållas ljusöppna och ev gallras. Bärande lövträd skall gynnas. Betestrycket skall vara så hårt att slyuppslag hålls efter och en tät grässvål bildas. Träden stamkvistas upp till 4-5 m. Hasselbuskar föryngras. Om betestrycket varit för dåligt skall bränning ske tidigt på våren följande år. Gödsling får ej ske.

1.2.3 Hamling av lövträd (lövtäkt) (skötselområde 1)

Hamlingen skall ske kring slutet av juli till mitten av augusti. Ungefär 1/5 av träden bör hamlas årligen så att omloppstiden blir ca 5 år. Om lövfodret ej tas till vara skall det transporteras bort till lämplig plats i samråd med naturvårdsförvaltaren.

1.2.4 Hägnadsanordningar, stenmurar

Stenmurarna bör i högre grad nyttjas och underhållas för att ge en mer tilltalande bild av kulturlandskapet. En eltråd ovanför en stenmur är exempelvis mer tilltalande än ett fårstängsel som skymmer stenmuren. Rösen, fägator, jordkällare m m skall underhållas och bevaras för framtiden.

1.2.5 Hävd av skogsmark

Hela skogsmarksarealen skall på sikt omföras till naturskog. En del granbestånd får stå kvar ytterligare en tid, men all gran skall på sikt vara helt avvecklad och ersatt av lövnaturskog. Naturskogen kan dock inte lämnas helt, utan måste underhållsröjas med avseende på bortröjning av självföryngrad gran. Gallring är endast tillåten ifråga om gran och tall.

1.2.6 Faunavård och jakt

Jaktarrende får tecknas för området söder om riksväg 25. Norr om vägen är all jakt förbjuden.

1.2.7 Fiske

Fisket är ej reglerat i reservatsbestämmelserna. Förrättning för att bilda fiskevårdsområde för Fylleån uppströms Marbäck inklusive Simlångssjöarna pågår.

1.2.8 Betesdjur

De marker som skall betas bör betas med nötkreatur ev kompletterat med hästar. Oroliga och för besökare farliga djur får ej förekomma. Lämpligast är kvigor eller stutar.

1.3 Behandling av skötselområden

Hela naturvårdsobjektet är indelat i följande skötselområden som redovisas i löpande text och på en skötselplanekarta (bilaga 2).

SKÖTSELOMRÅDE 1 (3 delområden) Beskrivning:

Delvis igenvuxen inägomark.

Mål:

Naturbetesmark med hamling, slåtteräng.

Åtgärder:

Se nedan.

Delområde 1a (3,75 ha) Beskrivning:

Betesmark, bestående av ett flertal nedlagda åkrar och gammal ängs-
mark. De trädbevuxna delarna har nyligen genomgått en ordentlig ut-
glesning och spår av ev hamling kan skönjas på en fyrstammig lind och
ett flertal lönnar. Spår av en bosättning (Saras fåll) kan ses, se kultur-
historia bilaga 10.

Torr-Friskäng av rödvenstyp med bl a rölleka, liten blåklocka, gökärt,
stagg och ängssyra. Den nordligaste delen starkt gödselpåverkad och
med stora bestånd av brännässlor. Ett flertal gamla äppelträd finns inom
hagmarken. En välbevarad fägata går från gården mot sydväst och en
annan mot sydost.

Mål:

Naturbetesmark

Istandsättningsåtgärd:

Kapning av tidigare kapade träd, framför allt den fyrstammiga linden.
Tuktning av fruktträden. Tillskapande av nya hamlingsträd av ask och
lönn. Lönnen bör kapas senast i nov. Stamkvistning av träd. Städning
av området med avseende på löv och kvistar som brännes på plats.
Renovering av stenvägg och fägata. Utglesning av träd. Flyttning av
stängslet till innanför stenvägen utmed den västra kanten och samtidig
en utglesning av skogskanten.

Underhållsåtgärder:

Fortsatt bete och hamling. Vid behov vårbränning och slyröjning.

Delområde 1b (0,25 ha) Beskrivning:

Tidigare slåtteräng, idag naturbetesmark. Delvis gammal åker.

Målsättning:

Slåtteräng.

Iståndsättningsåtgärder:

Tillskapande av hamlingsträd. Stamkvistning av ek upp till ca 4 m. Föryngring av hasselbuske. Nystängsling med stängselövergång. Vårstädning och bränning. Nyslaget hö från närmsta belägna slåtteräng sprides på området och får fröa av sig.

Underhållsåtgärder:

Slåtter och efterbetning. Ev utökas fällans storlek på sikt, om det ger gott resultat med slåtter. Hamling.

SKÖTSELOMRÅDE 1c (4,3 ha) Beskrivning:

Betesmark på f d åker. Kvävegynnad gräsmarksvegetation.

Mål:

Betesmark alt slåtter med efterbete.

Iståndsättningsåtgärder:

Björk invid jordkällaren i norra änden ringbarkas. Stängsling av "trekanten" söder om vägen på det norra skiftet så det sedan kan ingå i samma fälla som den södra biten. Allra längst i norr flyttas stängslet norrut, så även dungen blir betad. Stängsling runt jordkällaren.

Underhållsåtgärder:

Fortsatt bete. Den stensatta jordkällaren i norra änden hålles trädfri och underhålls vid behov. Röjning utmed åkerkanten.

SKÖTSELOMRÅDE 2 (3 delområden) Beskrivning:

Blandskog av olika karaktärer. Huvudsakligen löv.

Mål:

Naturskog.

Åtgärder:

Se delområdesbeskrivningarna.

Delområde 2a (12,7 ha) Beskrivning:

Boskog av varierande ålder i brant sluttning och med flera rasbranter. I södra delen en större andel björk och tall. Visst inslag av ek i hela området.

Mål:
Naturskog.

Iståndsättningsåtgärder:

Reservatsmarkeringar runt tomterna. Avveckling av två mindre granbestånd, ett beläget centralt i en brant och ett mellan tomten 1:13 och 1:14. Bortgallring av granen och till viss del tallen, i den sydvästra delen av området. Bortröjning av all smågran inom området.

Underhållsåtgärder:

Siktröjning kan få ske mellan tomterna och sjön efter godkännande av naturvårdsförvaltaren.

Delområde 2b (3,5 ha)

Beskrivning:

Till största delen föryngringsyta efter gammal granskog. Tall och granskog utefter sjökanten.

Mål:

Naturskog som kan ingå i skötselområde 2a.

Iståndsättningsåtgärder:

Ev borthuggning av gran och tall. För att påskynda och underlätta en naturlig föryngring görs en skonsam markberedning av hela området. En ca 20-50 m bred zon närmast stugtomterna planteras med ädelöv (ek, bok).

Underhållsåtgärd:

Avveckling av befintliga gran- och tallremсор. Allt löv sparas vid avvecklingarna av gran och tall. Enstaka tallar lämnas. Siktröjning kan få ske mellan tomterna och sjön efter godkännande av naturvårdsförvaltaren.

Delområde 2c (1,4 ha)

Beskrivning:

Lövblandskog där gran och tall helt nyligen och till största delen avvecklats vid gallring.

Mål:

Naturskog.

Iståndsättningsåtgärd:

Ingen.

Underhållsåtgärd:

Ingen.

SKÖTSELOMRÅDE 3 (1,4 ha) Beskrivning:

Två åkermarker och en strandäng under igenväxning. Nattviol, granspira och klockgentiana finns enligt uppgift.

Mål:

Slåttermark, naturbetesmark.

Istandsättningsåtgärd:

Bortröjning av sly och träd inom hela området; dock lämnas enstaka större alar utmed bäcken.

Tuvbekämpning med hjälp av slaghack på vintern varefter bränning av hela området görs tidigt på våren. Stängsling med eltråd som kopplas via en "elektrisk fägata" från delområde 1a. Uppsättning av bord och bänk, ev grillplats, i den sydligaste hörnan (f d vändplatsen).

Underhållsåtgärd:

Bete med nöt alt. slåtter med efterbete. Bortröjning av sly.

SKÖTSELOMRÅDE 4 (2 delområden) Beskrivning:

Igenvuxen utmark och igenplanterad mossodling (som odlades upp på 30-talet).

Mål:

Naturskog.

Åtgärd:

Se delområdesbeskrivningarna.

Delområde 4a (7,5 ha) Beskrivning:

Sluttningsområde med gran, bok, björk, ek och tall. Visst hasselinslag. Litet alkärr i nordöstra hörnet med stort inslag av gran. I södra delen en torvmosse bevuxen med tall och björk. Mindre partier med granmonokulturer.

Mål:

Naturskog och orörd mossmark.

Istandsättningsåtgärd:

Gallring av tallen i ett begränsat område norr om skidbacken. Alla granar bortröjes - hugges, endast enstaka, mycket stora sparas. Mossen lämnas orörd. Enstaka granar sparas i branten intill 5d. Östra delen av området består av tallföryngring, där lövet gynnas och all gran bortröjes.

Underhållsåtgärd:

Mossen lämnas orörd. Äldre vägbroar hålles trädfria. Om ca 15 år tar man ställning till eventuella åtgärder i tallplanteringen.

Delområde 4b (1,1 ha) Beskrivning:

Tidigare mossodling, planterad med björk.

Mål:

Naturskog.

Istandsättningsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Eventuell unggran bortröjes i tioårsintervaller.

SKÖTSELOMRÅDE 5 (4 delområden) Beskrivning:

Planterade granbestånd av varierande ålder.

Mål:

Naturskog.

Åtgärder:

Se delområdesbeskrivningarna.

Delområde 5a (0,7 ha) Beskrivning:

Olikåldrig granskog med visst lövinslag.

Mål:

Naturskog.

Istandsättningsåtgärd:

Det äldre granbeståndet i norra delen av området slutavverkas tillsammans med en yngre granremsa som gränsar mot skötselområde 4b. Smågranar bortröjes. I östra delen av området plockas granen bort om lövträd gynnas. Kvarvarande granskog hårdgallras och lövträd gynnas.

Underhållsåtgärder:

Gallring av granen. Efter slutavverkning av granen, självföryngring av lövträd.

Delområde 5b (2,1 ha) Beskrivning:

45-årig granskog.

Mål:

Naturskog.

Istandsättningsåtgärd:

Kanten mot 4b hårdgallras för att gynna lövträd. Ev gallring av hela området.

Underhållsåtgärd:

Skötes på traditionellt vis men efter slutavverkning bör riset lämnas och hygget brännas, varefter en naturlövskog får utvecklas.

Delområde 5c (1,6 ha) Beskrivning:

20-årig granskog med inslag av löv.

Mål:

Naturskog.

Istandsättningsåtgärd:

Hårdgallras för gynnande av lövträd - alla lövträd sparas.

Underhållsåtgärd:

Gallring av granen. Efter slutavverkning självföryngring av lövskog.

Delområde 5d (0,7 ha) Beskrivning:

25-årig granskog.

Mål:

Naturskog.

Istandsättningsåtgärd:

Hårdgallras för gynnande av lövträd - alla lövträd sparas.

Underhållsåtgärd:

Gallring av granen. Efter slutavverkning av granen självföryngring av lövskog.

SKÖTSELOMRÅDE 6 (1,4 ha) Beskrivning:

Området används som skidbacke och utsiktspunkt. De lägre delarna har tidigare brukats som åker men är nu under igenväxning. Ljung och örnbräken dominerar i backen och den nedre (västra) delen har en betydligt fuktigare karaktär. Jungfru Marie nycklar växer enligt uppgift i backen.

Mål:

Naturbetesmark, utsiktspunkt.

Iståndsättningsåtgärder:

Bränning under tidig vår bör ske. Stängsling utmed gamla åkerkanté och röjning av sly. Igengrävning av hål till täckdiket. Utglesning av björkträd som växt in på den gamla åkern. Uppsättning av bord och bänk vid utsiktspunkten.

Underhållsåtgärder:

Bete. Röjning av sly och eventuell bekämpning av örnbräken.

2. Anordningar för rekreation och friluftsliv

2.1 Övergripande mål

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara och att för allmänheten visa på det marginella jordbruket som det utvecklats på inägomark i skogs- och mellanbygden. De botaniska och faunistiska värdena på inägan kommer förmodligen att öka med tiden och därmed också allmänhetens intresse. Lövnaturskog är idag ett mycket ovanligt inslag i södra Sverige och utgör livsmiljön för ett stort antal hotade växt- och djurarter. Ju längre tid som skogen får stå relativt opåverkad desto intressantare kommer den att bli ur fauna-flora synpunkt och därmed för en allt större naturintresserad allmänhet. Försurningsbelastningen kommer också att minska i takt med att granskogen avvecklas, vilket i sin tur påverkar vattenkvalitén i Simlången och därmed också Fylleån.

Det är av stor vikt att besökare får god information om detta ålderdomliga odlingslandskap, som på en relativt liten yta och mycket pedagogiskt visar på forna tiders slit för brödfödan.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet - kommunikationer

Beskrivning:

Reservatet är lättillgängligt med privata fordon. Reguljära bussförbindelser går mellan Halmstad och Vrå. (Buslinje 145).

Åtgärd:

Ingen.

2.2.2 Friluftsanordningar

PARKERINGSPLATS

Beskrivning:

Finns på tre olika ställen inom reservatet och är idag fullt tillräckligt. Möjlighet för buss att parkera finns vid de två centralt belägna parkeringsplatserna.

Åtgärd:

Den stora p-platsen bör snyggas till och en bård av träd växa upp runt omkring.

VANDRINGSSPÅR OCH STIGAR

Beskrivning: Hallandsleden går genom området norr om vägen samt ett par mindre stigar både norr och söder om vägen.

Åtgärd: En rastplats bör anordnas vid strandängen utmed Hallandsleden och en högst upp i skidbacken vid utsiktsplatsen. Stigarna bör underhållsröjas vid behov.

SLALOMBACKE MED VÄRMESTUGA Beskrivning:

Brant backe med lift och värmestuga. Utsiktspunkt. Avtal mellan Halmstads Alpina Skidklubb och Halmstads kommun finns.

Åtgärd:

Hägnas med elstängsel för häst-nötdjur.

STÄNGSELÖVERGÅNGAR

Är markerade på kartan.

2.2.3 Renhållning

Sanitära anordningar och sopkärl saknas idag och bör ej heller anordnas.

2.2.4 Information

Informationsskyltar skall finnas på markerade platser (bilaga 3).

En specialskylt om det gamla odlingslandskapet skall finnas vid delområde 1b.

Informationsfoldern som finns idag bör revideras efter istandsättningsåtgärdernas avslutande.

2.2.5 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsmarkering skall ske enligt svensk standard.

3. Tillsyn

Naturvårdsförvaltaren svarar för tillsynen.

4. Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren dokumenterar utförda åtgärder, kostnader för och finansiering av naturvårdsförvaltningen. Bilagd blankett "Redovisning av naturvårdsåtgärder" (bilaga 7) skall användas för dokumentation. Denna skall utgöra underlag vid en revidering av skötselplanen som bör ske inom en tioårsperiod. Arrendeavtal skall skrivas med djurägare för skötselområde 1a, 1b, 1c, 3 och 6. En årlig dokumentation angående betesdriften skall utföras av arrendatorn enligt bifogad blankett (bilaga 8) som insändes till naturvårdsförvaltaren efter betesperiodens slut.

5. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

5.1 Ekonomisk utredning

Se bilaga 12.

5.2 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av staten:

Statligt bidrag från vårdanslaget program 3 kan sökas för restaureringsåtgärder i form av vegetations- och naturvårdsarbeten. Vissa åtgärder kan också utföras som statligt beredskapsarbete via länsarbetsnämnden (LAN).

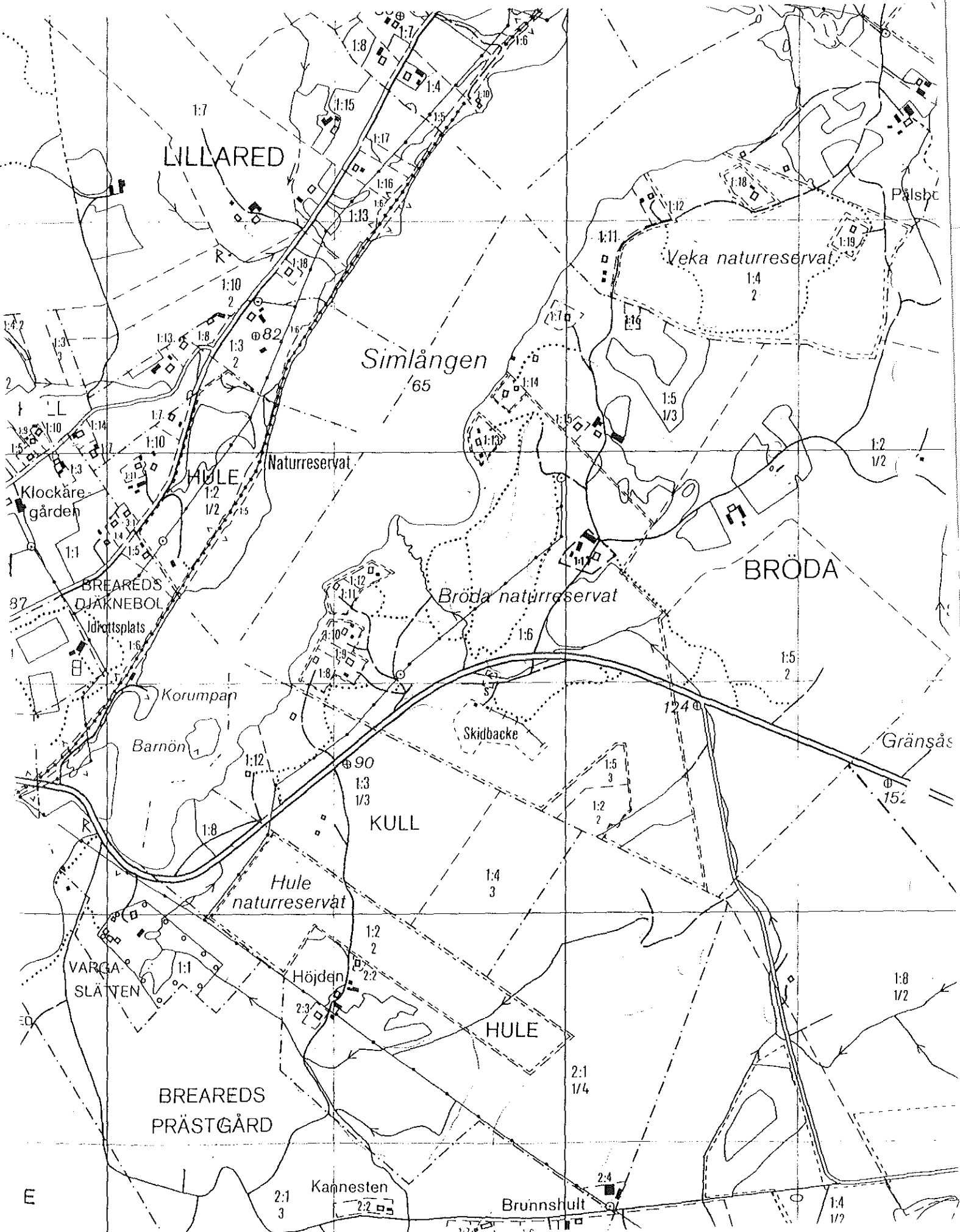
Bekostas av Halmstads kommun:

Övriga kostnader för naturvårdsförvaltning så som den reglerats i denna skötselplan.

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för att de olika åtgärderna utförs som föreskrivs i skötselplanen.

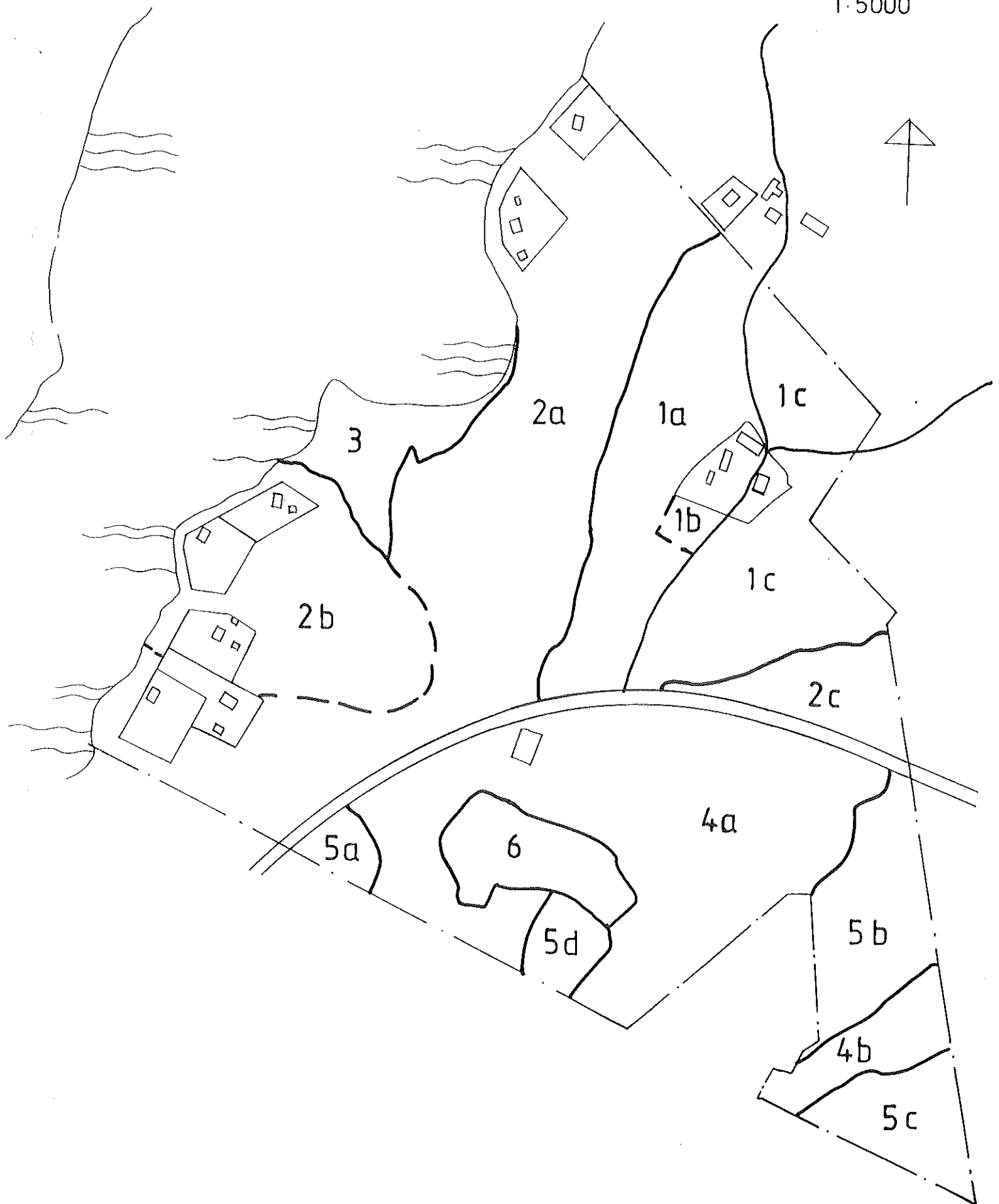
6. Bilagor

1. Karta skala 1:10 000
2. Skötselplanekarta 1: 5000
3. Friluftsanordningar
4. Vegetationskarta - idag
5. Vegetationskarta - efter iståndsättningsåtgärdernas utförande
6. Drivningskarta
7. Redovisning av naturvårdsåtgärder
8. Dokumentation av skötselåtgärder - betesmark
9. Fotografisk dokumentation
10. Kulturhistoria
11. Översiktlig jordartskarta (Källa: Geologisk inventering av Fylleåns dalgång" Länsstyrelsen i Hallands län, Jan Ivarsson 1990)
12. Ekonomisk utredning

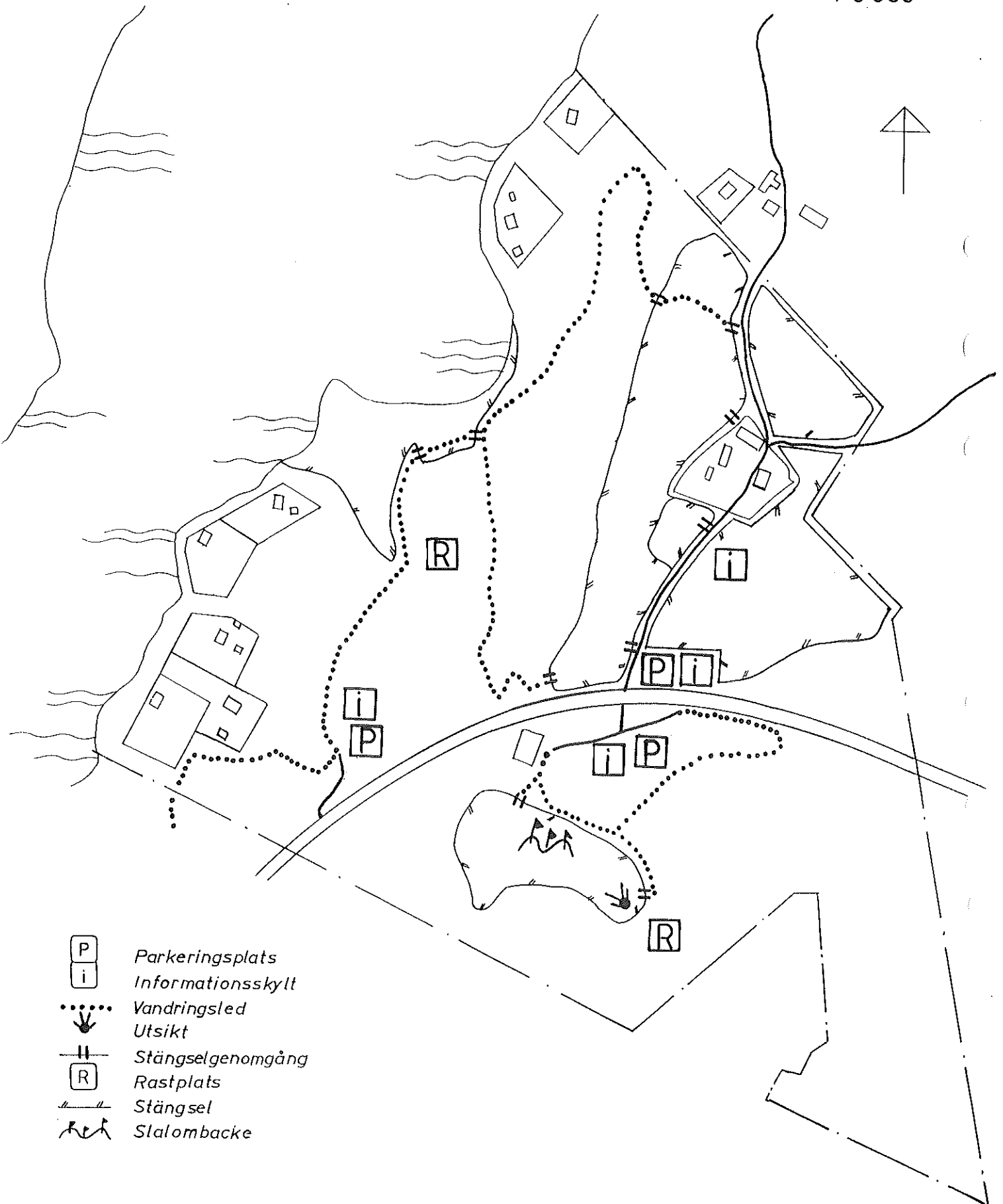
SKÖTSELOMRÅDESIDELNING

1:5000

KARTA ÖVER FRILUFTSANORDNINGAR

1:5 000

- P *Parkeringsplats*
- i *Informationsskylt*
- ..... *Vandringsled*
- *Utsikt*
- *Stängselgenomgång*
- R *Rastplats*
- *Stängsel*
- *Slalombacke*

VEGETATIONSKARTA IDAG

1:5000

- + Gran
- o Löv
- Tall

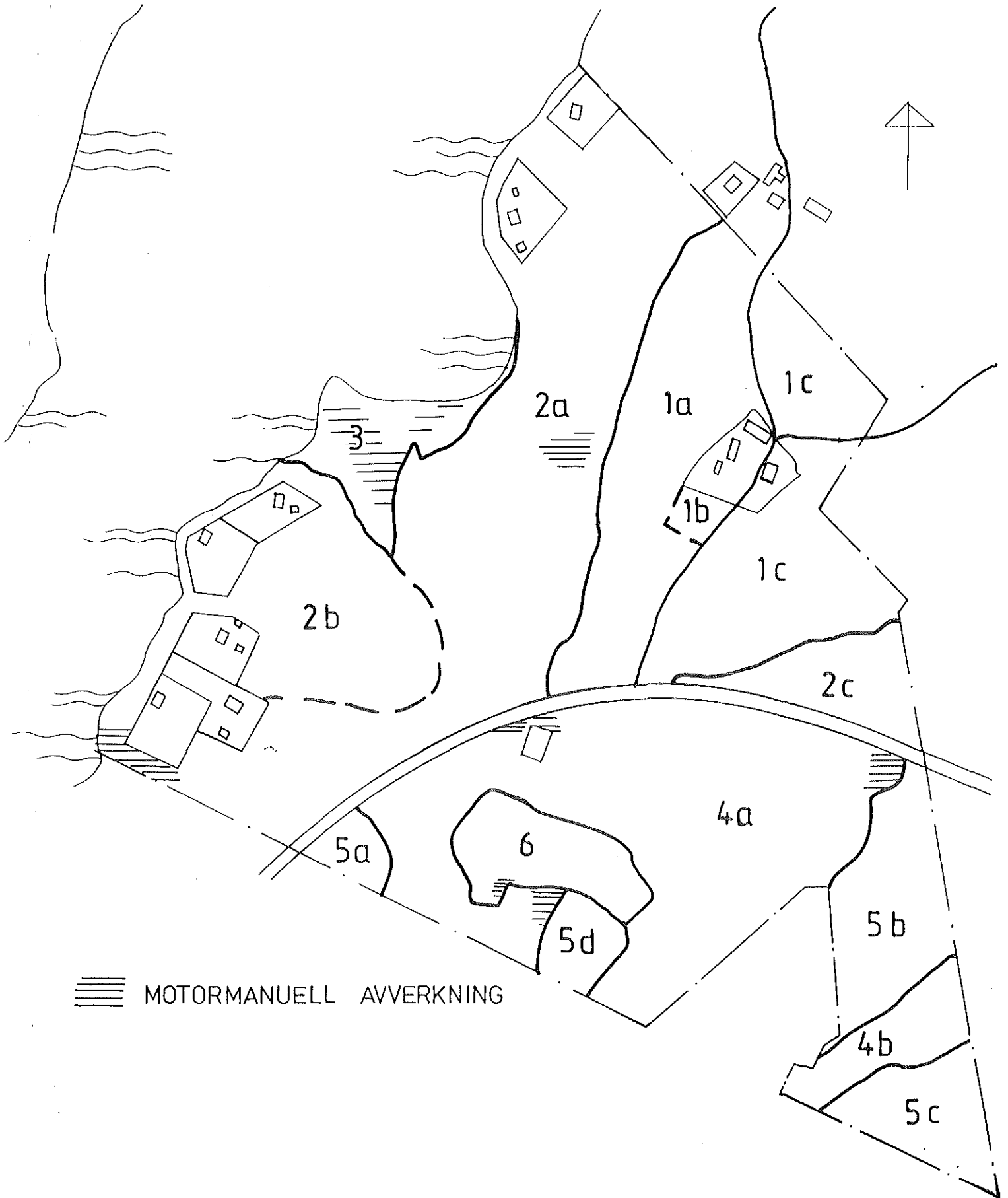
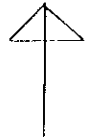
VEGETATIONSKARTA "IMORGON"

1:5000

DRIVNINGSKARTA

1:5000

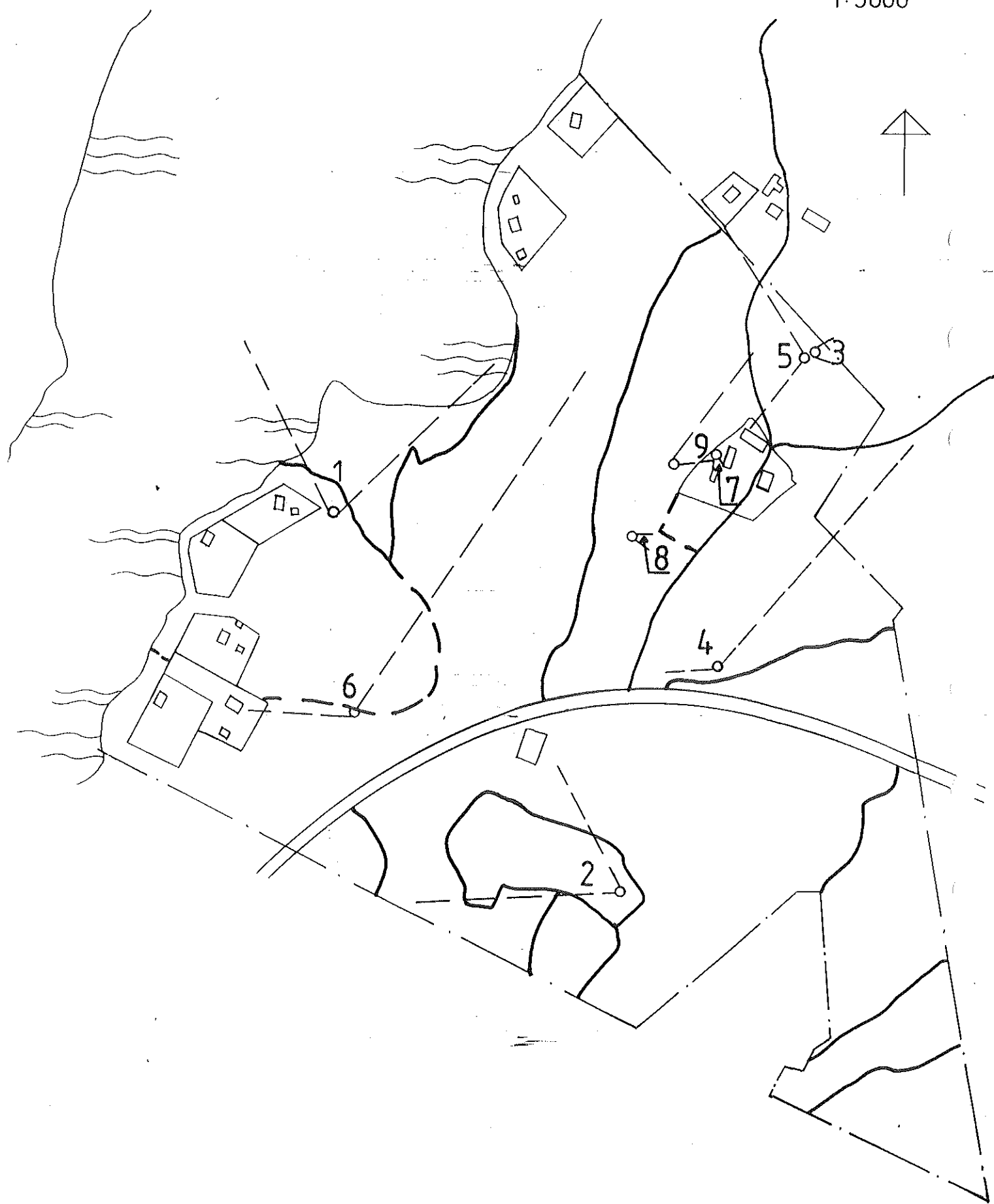

FOTOGRAFERINGSPUNKTER (o) och RIKTNING (<)

1:5000

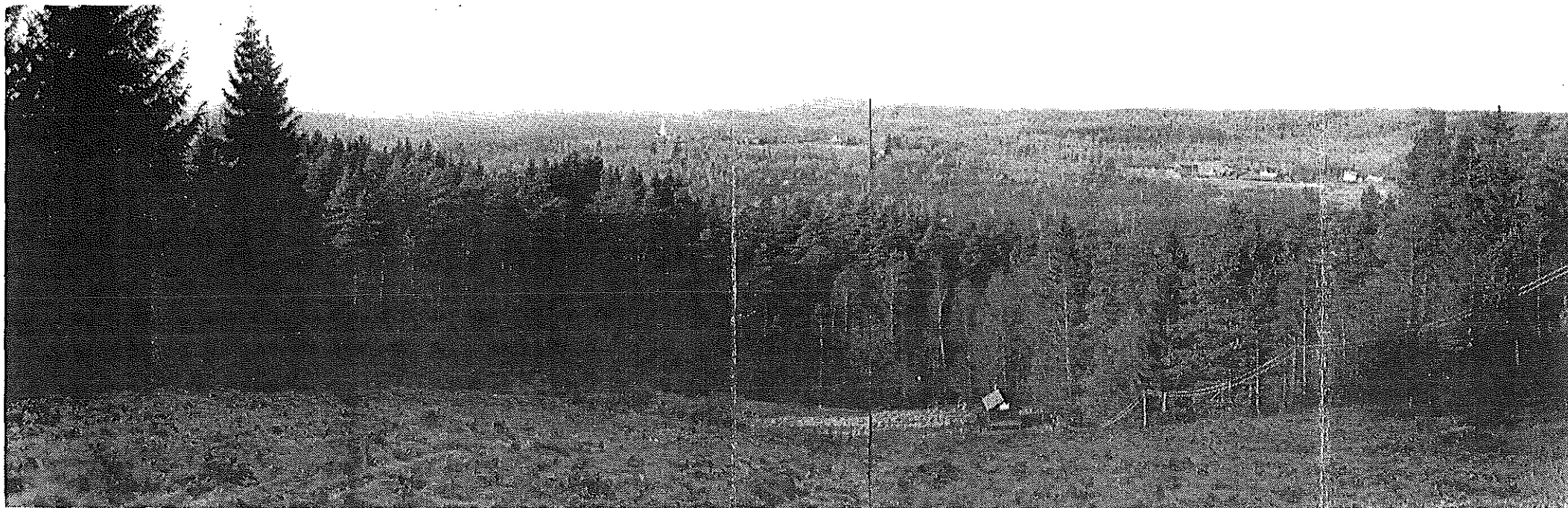

BRÖDA
931117

1.
Strandängen
"Jannes krokar"

Fotograferat från stor sten
strax O om tomten 1:12)

2.

Utsikten från
skidbacken

(Fotograferat från stor sten mitt i
backen ca 10 m från toppen)

4. **Södra delen av hagmarken** (Sedd från öster)

(Fotograferat rakt norr om stor ek invid Rv25)

**5. Norra delen av
hagmarken**

(Fotograferat ifrån jordkällaren)

6. Skötselområde 2b

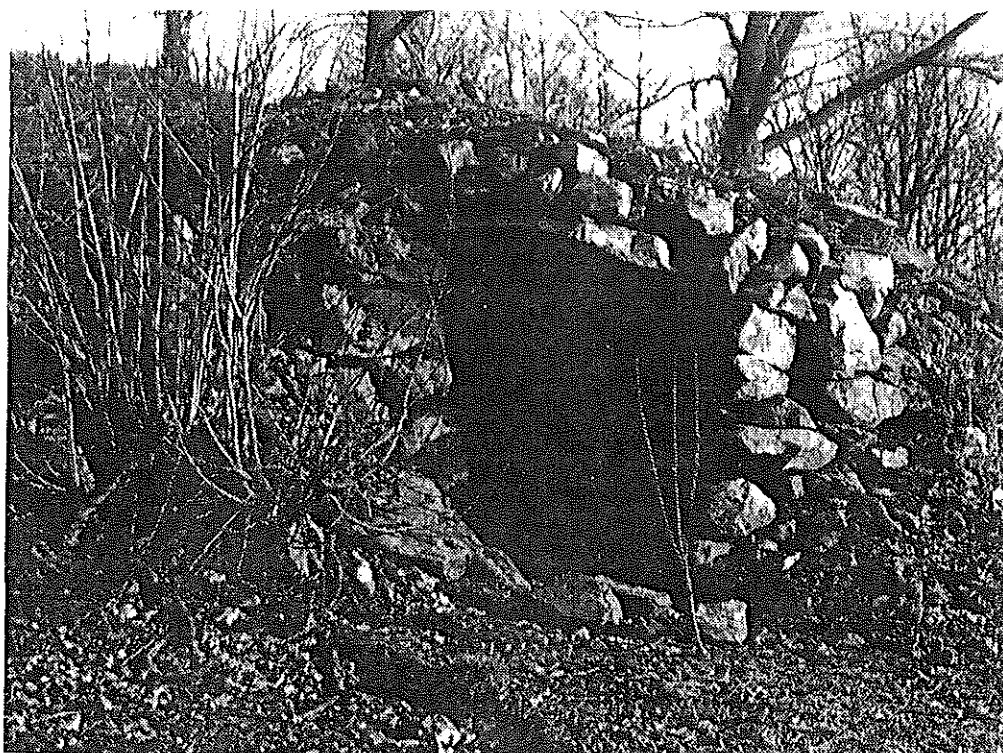
(Fotograferat från ledningsgatan)

8. Den fyrstammiga linden som är tänkt för hamling

(Fotograferat ifrån fägatan)

3. Jordkällare i norra delen

7. Tänkt hamlingslönn
på tomten 1:17

9. Del av fågatan sedd från söder
(Väster om 1:17)

BRÖDARESERVATET UNDER 300 ÅR

Den här korta och enkla beskrivningen över framför allt åkermarkens utbredning inom Brödareservatet, bygger på tolkningar av sju olika kartor:

Geometrisk karta	från 1704
Storskifteskarta	från 1815
Utmarkskarta	från 1802
Laga skifteskarta	från 1860
Ekonomisk karta	från 1923
Ekonomisk karta	från 1965
Ekonomisk karta	från 1986 (idag)

Det äldre, mycket rikt illustrerade kartmaterialet gör det ganska enkelt att få en blick över hur landskapet har förändrats under seklerna.

1704

Inägomarken bestod vid denna tidpunkt av stubbskog, ängsmark, stubbkratt, kålgårdar, åkermark och en del "oduglig" mark såsom berg, stenbacke och ljungmark. Antalet åkerbitar var 13 st inom reservatets gränser inkl kålgårdarna. Enligt landsbeskrivningen från 1729 bestod ängen av ljungblandad gräsvall med björk, al, hassel och "bokebuskar" samt några "ekeskanter" (torrträd). Tre kålgårdar med fruktträd och tre små humlegårdar fanns vid byn. Gärdgårdarna bestod av "skeagierde och någon steen" dvs trädgårdsgårdar med sten.

Utmarken bestod av ljungmark som var samfälld med flera andra byar. Ett par bokskogar fanns också på utmarken liksom en skvaltkvarn vid bäcken.

Jordbruket var vid denna tidpunkt primitivt, varför man inte hade möjlighet att bruka annat än de lättaste jordarna.

Stenrösen i åkrarna var vanligt förekommande.

I bokskogen hade man "ollonsvin".

Storskifte 1815 (inägorna) (1802 utmarken)

Denna reform skulle förenkla markanvändningen genom att de ofta mångskiftade åkerbitarna skulle delas upp så man fick färre ägare till varje bit. Man har nu lyckats odla upp fler åkerbitar och alla de olika indelningsområdena har också egna namn t ex Bergåker, Lycke-hampe-landet och Kohlabränneåker. Antalet åkrar är nu uppe i 18 st inkl vad man t ex kallar ahlehagen, humlehagen, stughage med åker, som alla är markerade som åkermark med rosa färg på kartan. Vegetationen i övrigt var nog ganska lik den på 1700-talet eftersom all inägomark var antingen äng, åker eller hage dvs det var mycket glest mellan träden. Bokskogen som på 1704 års karta låg strax norr om dagens skidbacke är nu nedhuggen enligt utmarkskartan från 1802. Enligt kartan finns det nu ytterligare en kvarn vars plats idag används som vattentag åt skidbackens snökanon. Tre små torp fanns nu också på fastigheten utanför själva byn (Torp och stugor i Breared, Kulturhistoriska föreningen)

1860 Laga skifte

Denna reform kom att påverka Bröda by på ett mycket radikalt sätt. Den tidigare tätt samlade bebyggelsen splittrades nu genom att gårdarna flyttades ut till sina respektive nya fastigheter. Även utmarken skiftades nu så, att varje fastighet fick tilldelat sig en del av utmarken. Denna uppdelning av marken är till stor del gällande än idag med fastighetsgränser och ägofördelning. Även jordbruket som sådant var nu i snabb förändring med förbättrade redskap och odlingmetoder. Åkerarealen hade nu ökat ytterligare genom bättre arrondering och viss nyodling. Som underlag för en rättvis fördelning så använde sig lantmätaren av en indelning i avrösningsjord (ej odlingsbar) och inrösningsjord (åker och äng) vilka alla graderades mycket noggrant. Uppdelningen i inägo- och utmark var nu föråldrad. Antalet åkerbitar var nu 24 st.

En fägata anlades nu mot sydost då en markägare (dagens fastighet 1:5) fick delade skiften.

1923 (Ekonomiska kartan)

Fram till 1923 har mycket stora förändringar skett på fastigheten 1:6 (reservatet). Fuktängar har täckdikats (ev med tegelrör) och blivit åkrar. Landsväg har byggts. Bäckens är delvis kanaliserad. Gran och tall har planterats på ljungbackarna. Bok och ekskog breder ut sig över ängarna. Järnvägen har kommit till Simlångsdalen. Antalet åkrar har minskat till 10, ändå har åkerarealen mer än fördubblats. Avkastningen från åkern har förbättrats med konstgödning. Arronderingen på åkermarken har förbättrats ytterligare. Torvmossen delas mellan 1:6, 1:5 och 1:2. Laga skiftet har nu genomförts. Ängsbruket minskar kraftigt. Janne Johansson köper två hästar i slutet av 30-talet vilket gör oxen omodern somdragare. Viss betesdrift i backarna mellan gården och sjön. Det tidigare utmarksbetet har nu upphört. Viss torvtäkt sker för att användas som strö i lagårn. Den gamla skvaltkvarnsplatsen används nu av en äldre broder till Janne Johansson, för laddning av batteriet till den här byggda transistorradion. Endast strandängen och östra delen av skötselområde 1C, är angivet som ängsmark på kartan. Betesvallar börjar anläggas på 30 - 40-talet och "vildhöstningen" (lieslåttern) upphör som betydelsefullt fodertillskott.

1965 (Ekonomiska kartan)

Bättre arrondering på de större åkrarna medan de mindre används till vall eller bete. Ängsbruket har förmodligen helt upphört. Torvmossen växer igen liksom all övrig mark som inte odlas eller betas. Skogsbruk bedrivs nu allmänt och sommarstugetomter styckas av utmed sjön. Landsvägen har byggts ut till Riksväg 25. Antalet åkrar har minskat till 6 st trots mossodlingen, som odlades upp på 30-talet. Janne Johansson införskaffar en traktor i början av sextiotalet och hästarnas epok är över.

1993

Jordbrukets intensitet minskas i takt med att lönsamheten försämras. Vissa åkerbitar utarrenderas till andra bönder. Fastigheten köps 1968 av Halmstads kommun och beslut om bildande av naturreservat tas 1974. En skidbacke anläggs och Hallandsleden får sin sträckning genom området. Åkerbruket upphör helt och fastighetens byggnader med tomt styckas av och säljs (1993). Öppethållandet sker genom utarrendering för betesdrift och vissa punktinsatser med röjning och huggning. Landskapsvården syftar till att bibehålla ett ålderdomligt landskap med bitvis mycket lång kontinuitet. Visst ängsbruk skall återupptas 1994. Granskogen avvecklas på sikt och ersätts med naturskog. Lövskogen får utvecklas fritt på de redan igenvuxna markerna. Mossodlingen är igenplanterad med björk. Hushållningssällskapet bedriver betesförsök under mitten av sjuttioalet.

Av det gamla öppna odlingslandskapet ser man idag endast de ur produktionssynpunkt kanske viktigaste bitarna. De forna betesmarkerna är idag skogsbeklädda så när som på fågatorna och de övre delarna av skidbacken.

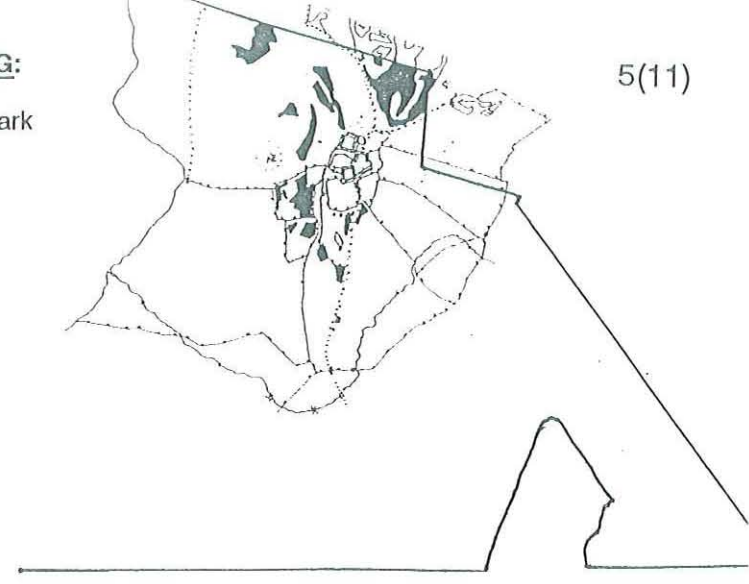
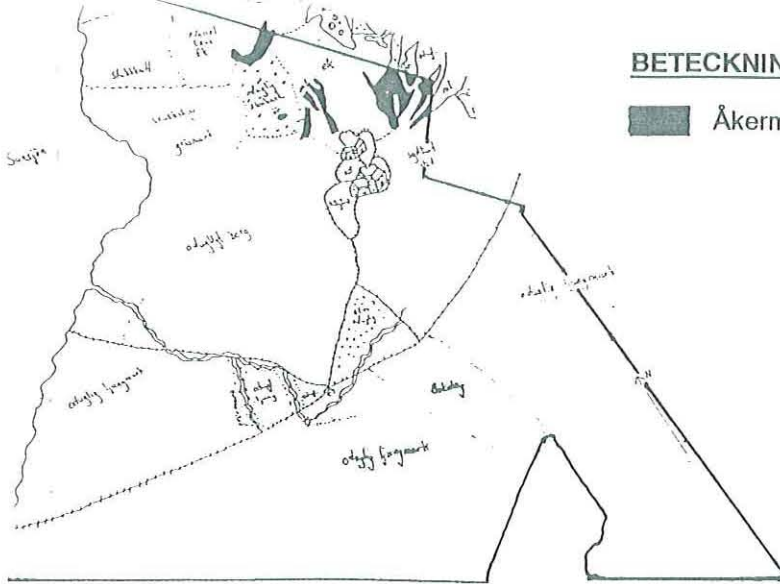
Hägnadssystemen finns delvis kvar såsom stenmurar som genomkorsar landskapet och ger en bra bild över hur byn varit organiserad. En gammal hålväg vittnar om forna tiders transportleder. En slaggvarp ca 1 km öster om byn vittnar om gamla tiders järnförädling.

ÅKERMARKENS FÖRÄNDRING

1704	1815	1860	1923	1965	1993
1 ör	78 Skrifvelåker	121 Skrifvelåker-örmylla	1 Åker	1 Åker	Hage
2 ör	97 Bergåker	133 Bergåker-örjord	Hage, äng	Hage	Hage
3 mull	96 Jahns åker	132 Fåhusåker-örjord	2 Åker	Äng	Hage
4 mull	95 Dahllandet	129 Dalalandet-örjord			
5 mull	94 Bohlet åker	127 Bolsåker a) mulljord b) rener,seke c) örjord	3 Åker	2 Åker	1 Hage
6 mull	87 Kulls åker	189,186,182,180,137,136 Kulls åker - mull o örjord			
7 mull	85 Kulls åker	139 Kulls åker-örhöjd	Hage, äng	Hage	Hage
8 mull	90 Mellanåkern	190 Kulls åker-mulljord	3 Åker	2 Åker	1 Hage
9 ör	50 Dahls åker	53 Dalsåkern-mulljord			
Odugl stenbacke	76 Kohlabränneåker	Äng, hage	Ev hage	Skog	Skog
Odugl berg	98 Krokåker	211 Berglyckan-örjord	Hage, äng		Hage
Odugl berg	100 Bergåker	210 Berglyckan-örjord	4 Åker	Hage	Hage
Odugl berg	103 Berglandet	214 Berglyckan-örjord			
Odugl berg	104 Humlehage				
Odugl berg	107 Trädhage	29 Trädhagen-örjord	Hage, äng	Hage	Hage
Odugl berg	108 Ahlehagen	30 Alehagen-anliden	Hage, äng	Hage	Hage
10 Kålgård	109 Stughage m åker	33 Stughage-mullj rener	Hage, äng, åker	Hage, äng	Äng
(ev Kålgård)	11 Lycke-hampelandet	21 Lyckemossama-mulljord	5 Åker	3 Åker	2 Åker
Kålgård	Hage	36 Lars Larsson tomter	Tomt	Tomt	Tomt
Kålgård	Hage	37 Berglycka-hage			
Odugl berg	Äng	212,213 Berglycka-örjord	Hage, äng	Äng, hage	Hage
Odugl berg	Kullahjoter	215 Berglycka-örjord	Hage, äng	Äng, hage	Hage
Odugl berg	Kullahjoter	216 Berglycka-örjord	6 Åker	Hage, äng	Hage
Odugl ljunmark	Ev äng	836 Fälleslättslyckan-örjord	7 Åker	4 Åker	Hage
Odugl ljunmark	Ev äng	839 Fälleslättslyckan-örjord	8 Åker		
Ev äng	Ljungbacke	Ljungbacke	9 Åker	Äng, hage	Hage
Äng	Äng	Äng	10 Åker (delv äng)	5 Åker	Hage,
Mosse	Mosse	Mosse	Mosse	6 Åker	Skog

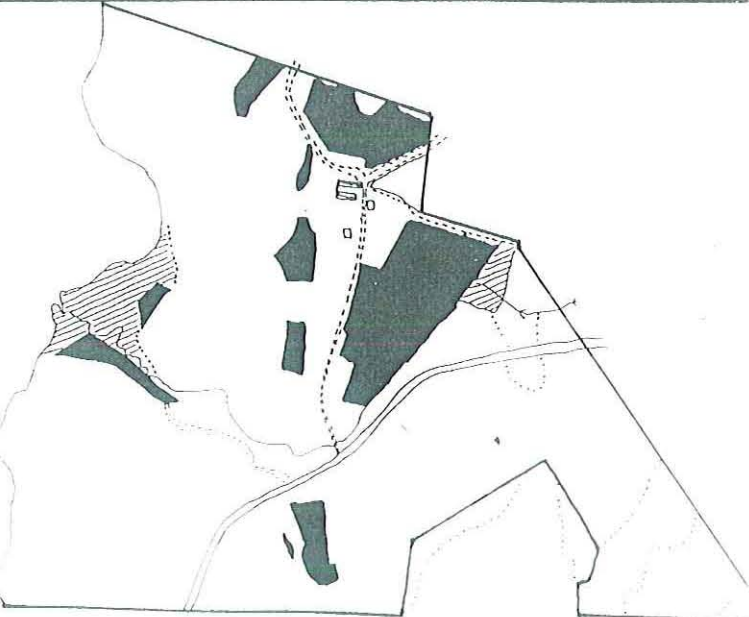
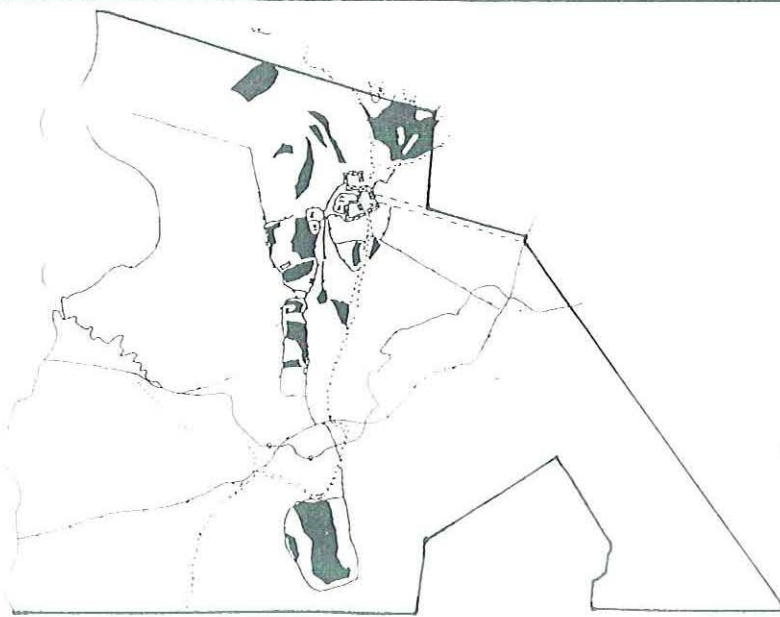
BETECKNING:

Åkermark

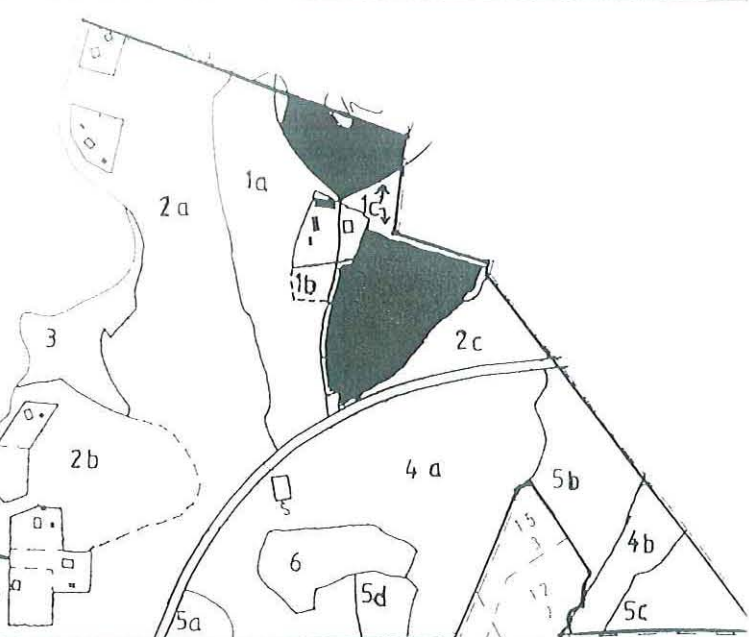
1704

1815

1860

1923

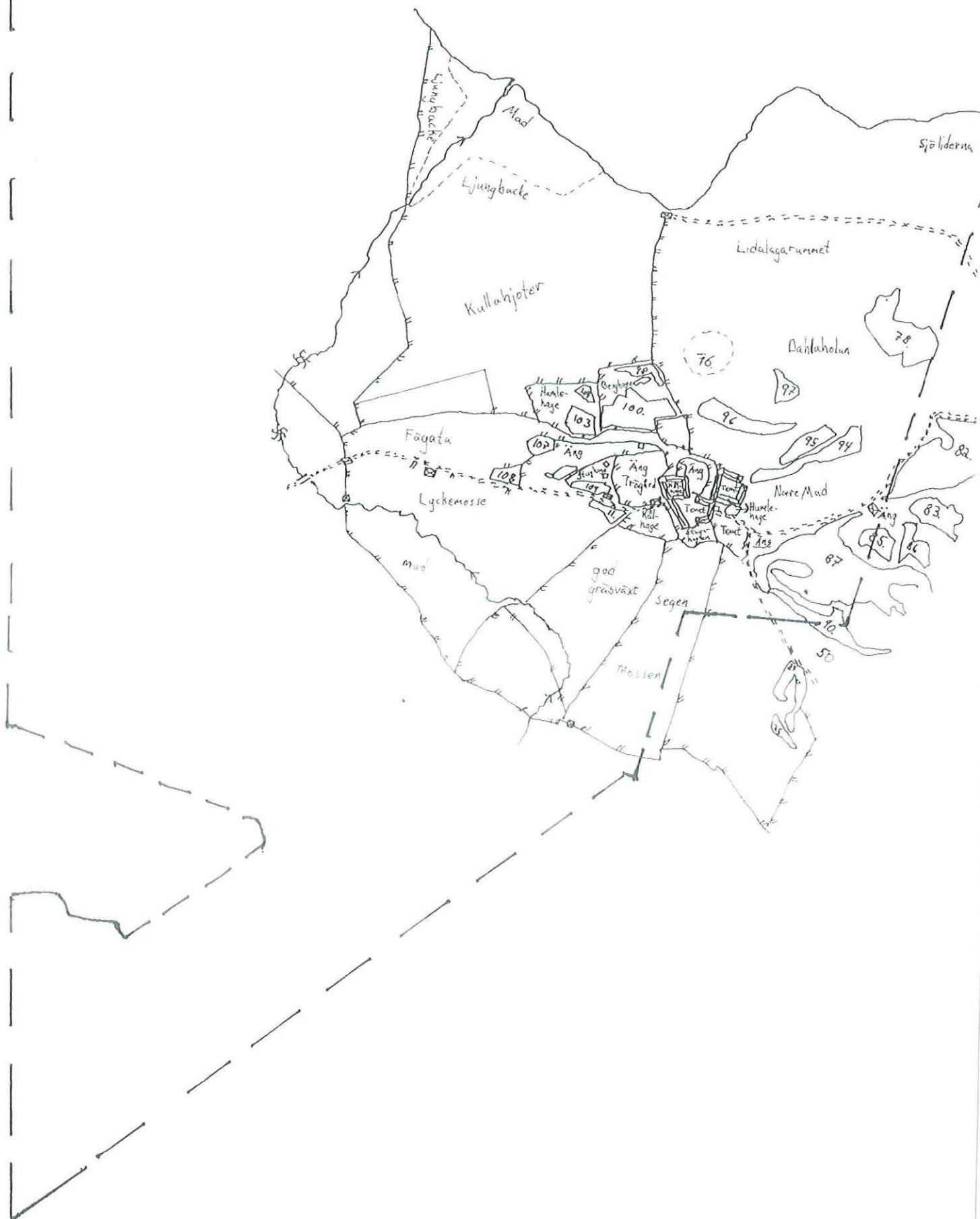
1965

1993

1:4000

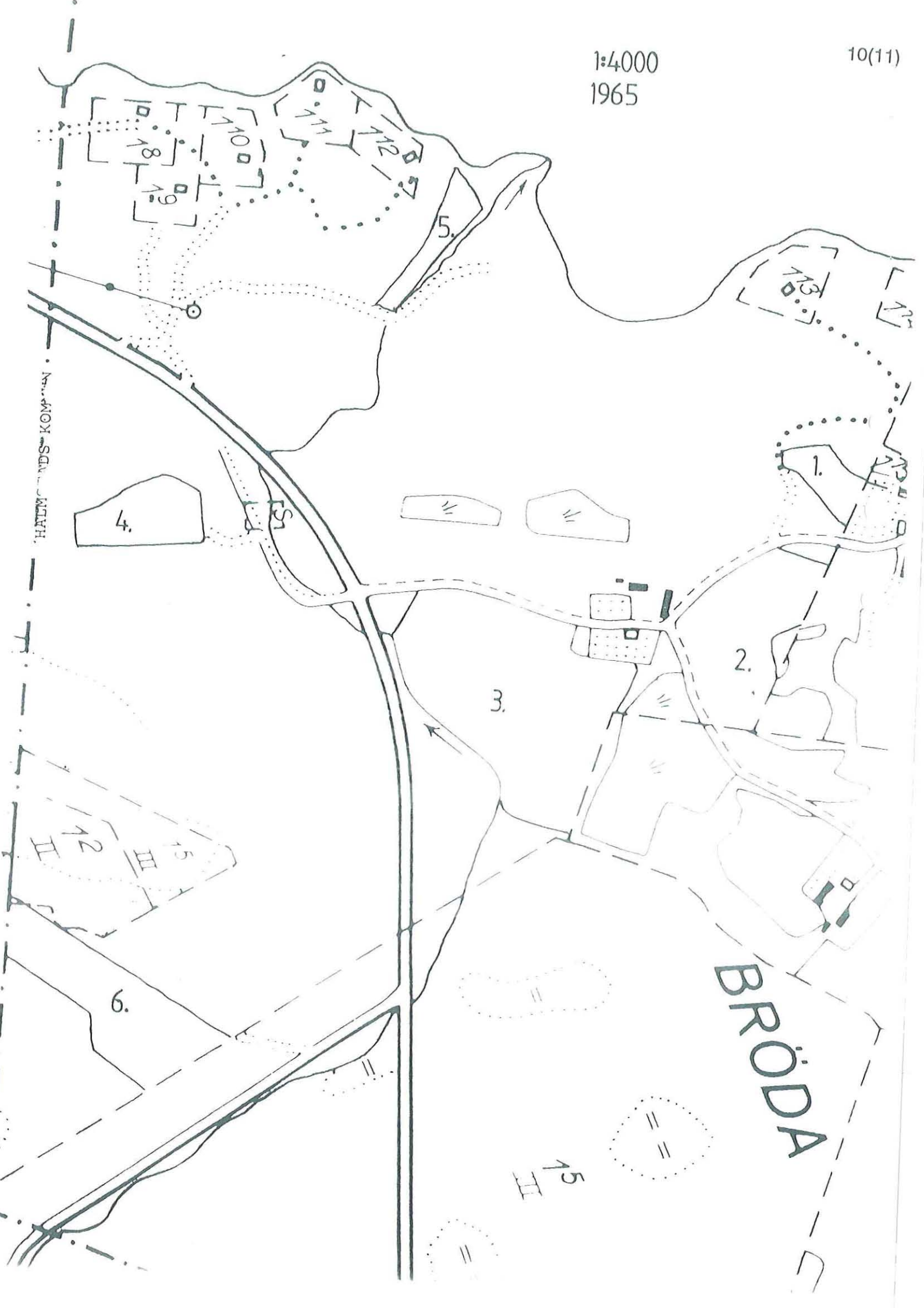
1815

1:4000
1965

10(11)

HÄRSTADS KOMMUN

BRÖDA

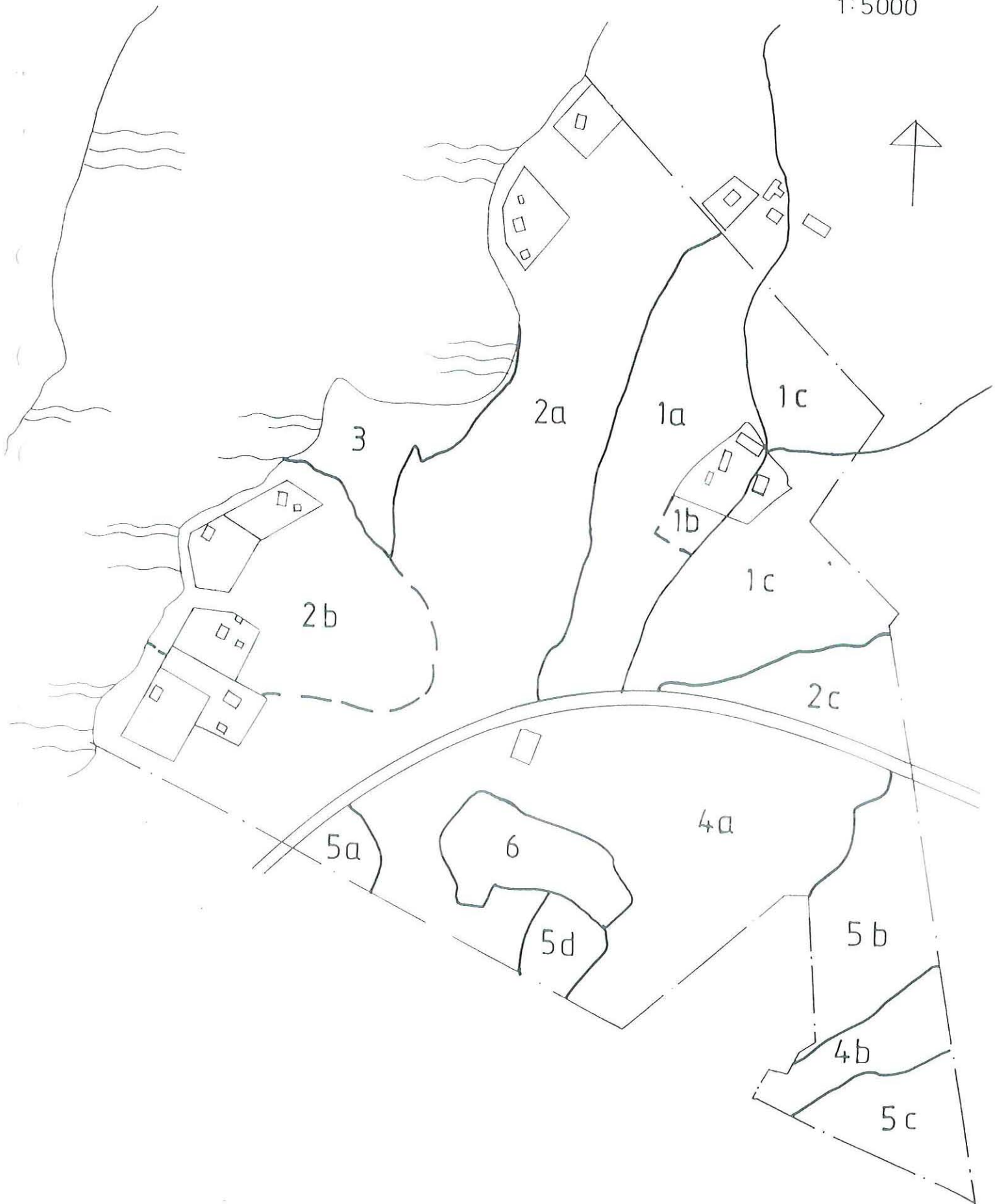
1:4000

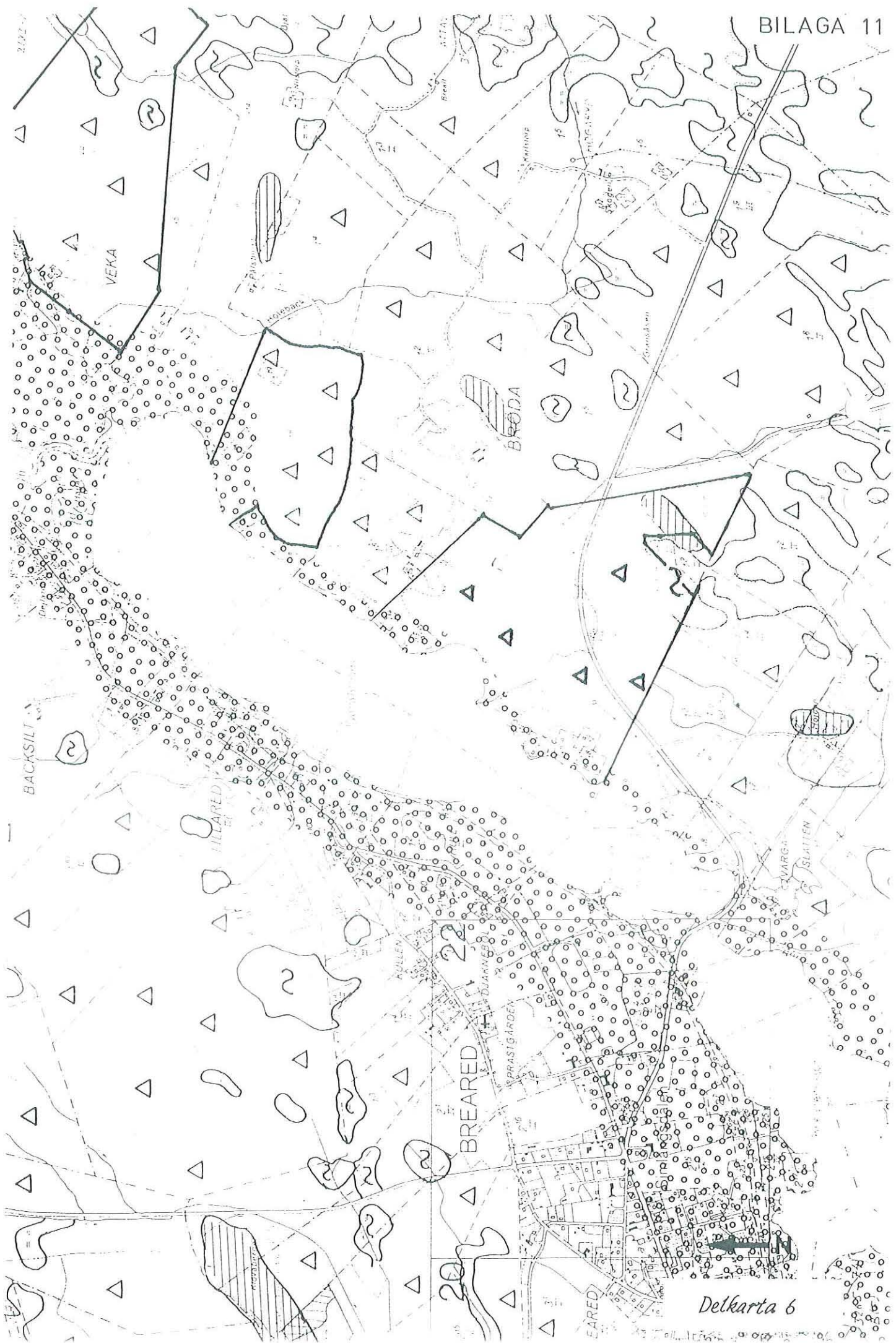
1923

1993

1:5000

Detkarta 6

Naturvårdsobjekt: Bröda N.R

UTREDNING AV KOSTNADER OCH INTÄKTER FÖR NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Kommun: Halmstad

Undantagen från fastställelse enligt 9 § NVF

Län: Halland

Upprättad 940114

Skötsel- område Skötsel- objekt nr	Kostnader				Intäkter			
	Typ av åtgärd	Arbetskraftsbehov i normaldagsverken		Investeringsbehov (avser material, maskiner etc) i kr		Typ av intäkt	Kr	
		Bå 1-5	Bå 6-10	Bå 1-5	Bå 6-10		Rå 1-5	Rå 6-10
1	2	3		4		5	6	
1	Gallring	20				Virkesförsäljning 75m ³ f a 50kr	3375kr	
	Omstängsling	15		500m eltråd 200kr				
	Vårstädning	10						
	Stenmursrenovering	10						
	Kapning av hamlingsträd	2						
	Slötter	10	10					
	Stängselunderhåll	10	10					
	Höspridning	5						
2a	Gallring	3						
	Röjning	2						
2b	Markberedning			3000kr				
	Plantering	3		Plantor-6000kr				
	Gallring	1						

Naturvårdsobjekt: Bröda N.R

UTREDNING AV KOSTNADER OCH INTÄKTER FÖR NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Kommun: Holmstad

Undantagen från fastställelse enligt 9 § NVF

Län: Halland

Upprättad 940114

Skötsel- område Skötsel- objekt nr	Kostnader				Intäkter			
	Typ av åtgärd	Arbetskraftbehov i normaldagsverken		Investeringsbehov (avser material, maskiner etc) i kr		Typ av intäkt	Kr	
		Bå 1-5	Bå 6-10	Bå 1-5	Bå 6-10		Rå 1-5	Rå 6-10
1	2	3		4		5	6	
3	Gallring	10						
	Röjning	5						
	Bränning	10		Pojkbrandkåren 2000kr				
	Stängsling	7		700m eltråd-300kr 200stolpar-2000kr				
	Slaghack			2000kr				
	Bänkuppsättning	1		1500kr				
4a	Gallring					Virkesförsäljning 135m ³ f a 120kr	16200kr	
	Slutavverkning					Virkesförsäljning 126m ³ a 120kr	15120kr	
	Röjning	2						
	Risplockning	10						
5a	Slutavverkning					Virkesförsäljning 45m ³ f a 200kr	9000kr	
	Gallring						0kr	
	Röjning	2						

Naturvårdsobjekt: Bröda N.R

Kommun: Halmstad

Län: Hallands

UTREDNING AV KOSTNADER OCH INTÄKTER FÖR NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Undantagen från fastställelse enligt 9 § NVF

Upprättad 940114

Skötsel- område Skötsel- objekt nr	Kostnader				Intäkter			
	Typ av åtgärd	Arbetskraftbehov i normaldagsverken		Investeringsbehov (avser material, maskiner etc) i kr		Typ av intäkt	Kr	
		Bå 1-5	Bå 6-10	Bå 1-5	Bå 6-10		Rå 1-5	Rå 6-10
1	2	3		4		5	6	
5b	Gallring					Virkesförsäljning 157,5m ³ f a 220kr		34650
	Kantgallring	2					0kr	
5c	Gallring						0kr	
6	Bänkuppsättning	1		1500kr				
	Röjning	1						
	Stängsling	3		600m elrep-1000kr 150stolpar-1500kr				

